ԹՎ. ՏԱՐԻ ԹՒԻ 1431 — ՇԱԲԱԹ 25 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1903 — 7 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1903 ՆՈՒ. Տ.

ՎՕ ՓԱՐԱ

ՏԵՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

ՏԻԳՐԱՆ ՃԻՎԷԼԷԿԵԱՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

20, ՊԱՊԸ ԱԼԻ ՃԱՆԷԹԻ, 20

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՎՕ ՓԱՐԱ

ارمنیجه سورهانتاق قزتهسی صاحب امتیازی د. جیوملك

باب عالی جادهسی نومرو ۲۰

DIRECTION DU JOURNAL ARMÉNIEN

SOURHANTAG

20. Avenue de la S. Porte

CONSTANTINOPLE

ԲՆ ՁԻ ՏԳԱՒԻՐ

ԱՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ

ԱՒԵԼ Է ԳՐԵԼԻՔԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԱԼՏՈՑ ՀԱՄԱՐ

12 ամիսը կանխիկ ղր. 75

6 » » » 40

ԴԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԹՂԹԱՏԱՐԻ ԾԱԽՔԸ ՄԵՐ ՎՐԱՑ

12 ամիսը կանխիկ ղրկ. 100

6 » » » 50

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

ԹՂԹԱՏԱՐԻ ԾԱԽՔԸ ՄԵՐ ՎՐԱՑ

12 ամիսը կանխիկ Ֆրգ. 22

6 » » » 11

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԿԸ ՍԿՍԻՆ

ԱՄԷՆ ԱՄՍՈՑ

10 ԻՆ 20 ԻՆ ԵՒ 30 ԻՆ

ՏԱՆՁՒՒԹԻՒՆԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Մէկ անգամի համար տողը 5 ղր.

Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց

համար մասնաւոր պայմաններ

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՆՕԹԵՐ

ԻՆՔՈՂ ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ

ԱՆԳՏԱԿԻՑ ԱՆԲԱՐՈՅԱԿԱՆԱՑՈՒՄԻ ԴԷՄ

Հակառակ ջերմ համակրող մը ըլլալուս բնապաշտ գրականութեան, կրնան անկումին բնաւորական ուսումնասիրութեամբը զբաղելու նպատակով չէ որ ընթերցի ներկայ վերնագիրը: Այդ ուսումնասիրութեան չատ խորհրդանական մէկ օրինակը կը կարդանք Աատուածաշունչի առաջին երեսներուն մէջ: Հազարաւոր տարիներ ետքէ՛ կէսթէ ուրիշ բան մը չըլլար Ցոսուայի մէջ, բայց եթէ այժմեական ձևի մը վերածել նախամօր անկումին պատմութիւնը: Ինձմէ՛ որ կը բաւէր նման խօսելու, աղամանդներու փոխուելուս Մարկիթի համար, և օձը քիչ մը աւելի տեսարանական (scènique) ձև մը տայուս Մէֆիսթոյի մարմնացումին մէջ:

Չէ: Այս տեսակ նկարագրական ուսումնասիրութիւն մը չէ այս յօդուածին նպատակը: Եթէ այս տողերուն հեղինակը կը սիրէ զուտ գրականութեամբ զբաղիլ «Ֆլաուիկ»ներու չարքին մէջ, միայն տարբերութիւնը նուիրուած է միմիայն անմիջական օգտակարութիւն մը ներկայացնող խնդիրներու, որոնց վերլուծումին մէջ լաղդատաբար փոքր տեղ մը կը գրաւեն գրական յատկութիւնները:

Այս բացատրութիւնը հարկաւոր էր, քննադատին հակակշռելու համար թէ ինչ տեսակէտ մը կ'ուզեմ զբաղիլ ինկող աղջիկներու խնդիրովը:

«Մուրհանդակ»ի մէջ գրուեցաւ արդէն թէ ֆրանսական կառավարութիւնը միազային համաժողով մը գումարել որոշած է, անչափահաս աղջիկներու չարագործումը արգիլելու միջոցները ուսումնասիրելու համար: Տեղեկութիւնները տրուեցան նաեւ Պերլինի մէջ տեղի ունեցող գումարումի մը վրայ, որուն մասնակցողները միեւնոյն խնդիրով զբաղեցան:

Որոնք են ինկող կնկան պատմութիւնը ընկերաբանական եւ օրէնսգիտական կողմերը: Կարեւոր է նախ զանազանք դնել՝ խնդիրը դիւրութեամբ լուսաբանելու համար:

Սեռային բարոյականը չատ առաջքաշական բան մըն է: Պարագաներ որոնք բարոյական հակառակ չեն համարուիր միւսներուն մէջ, իբր անբարոյական նկատուին կը հռչակուին ուրիշ տեղ մը: Օրէնքներն ալ կը տարբերին միմեանցին համեմատ: Հանգամանք մը որ պատիժ չենթարկուիր տեղ մը, քաղաքային կամ կրօնական օրէնքով դատապարտութեան առարկայ է ուրիշ տեղի մը մէջ:

Սակայն կէտ մը կայ, որուն վրայ ամէն երկրի բարոյախօսներն ու օրէնսգէտները կը համաձայնին: Երիկ մարդուն ու կնկան յարաբերութիւնները պէտք է նուիրագործուին միջավայրին ընդունած ամուսնական օրէնքներովը, որոնք տեղ տեղ կրնան տարբեր ու նոյնիսկ հակառակ ըլլալ, առանց վըտանգելու բուն նպատակին՝ որ սիրոյ նուիրագործումը ու մարդկային ցեղին ծնունդներուն համար յաւերժացումն է:

Բայց եթէ անդէմ վարդապետութիւն մըն է ասիկա տեսականին մէջ, գործնական կեանքը մեզ կը ներկայացնէ սեռային անբարոյականութեան չատ մը պարագաներ, որոնց հանդէպ օրէնսգիտը վիճաթափ կը գտնուի:

Ինչ է արդեօք պատճառը: Պատճառը սա է թէ՝ սիրոյ նուիրագործումը պահպանելու ու անոր գաղափարութիւնը ապահովելու վարդապետականը քով, մարդկային ինքնուրոյնութեան վարդապետութիւնը կայ, որ չի ներեր չափահասներու կնկային ու անձնական գործերուն միջամտել:

Օրէնքը մարդոց կ'արգիլէ ուրիշներուն վնասել ու կը պատժէ երբ վնասող ըլլայ: Սակայն իր անձին վնասողին պատիժ չկայ, մանաւանդ երբ հրապարակային ձեւով մը եւ ուրիշներուն գէշ օրինակ հանդիսանալու բացորոշ դիտաւորութեամբ մը տեղի չունենար վնասելու գործը:

Այսպէս, չափահաս կին մը որ ինքզինքը անբարոյական կեանքի մը մէջ կը նետէ, պատիժ չենթարկուիր սեւէ երկրի մէջ, եթէ իր անձին բացարձակ տէրն է եւ ամուսնական կապի ենթակայ չի գտնուիր: (Ամուսնական կապի մը գոյութեան պարագային պատիժը արդար բան մը կ'ըլլայ, որովհետեւ սեռային ապօրէն յարաբերութիւնները՝ խանգարումի կ'ենթարկեն ընտանիքներու կազմակերպութիւնը եւ դժուարութիւններ կը յարուցանեն քաղաքային արձանագրութեանց ու ժառանգական խնդիրներու տեսակէտով): Երբ սեռային անբարոյականութիւնը հրապարակային ձեւ մը ունի, պատիժ կը սահմանուի այդ ձեւին համար: Սակայն, կնկան մը իբր հոմանոյշ ապրիլը, օրէնակի համար, օրինական հետապնդութեանց առարկայ չէ քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ:

Աւելին կայ. ազգերու իմաստութիւնը կը պահանջէ որ մասնաւոր օրէնքներով չափաւորուին այն չարիքները զորս կարելի չէ բոլորովին խափանել: Այս պատճառով է որ չատ մը երկիրներու մէջ մասնաւոր կանոնադրութիւններ կան հանրատուներու համար, որոնք կառավարական հսկողութեան ենթարկուած են:

Միայն թէ, եթէ օրէնսգէտը, բարոյախօսը եւ վարչային մարդը կը տիպարուին երբեմն մասնաւոր սահմանի մը մէջ ազգ գծել սեռային անբարոյականութեան, պայման մը կայ զոր ներուած չէ իրենց վայրկեան մը իսկ անտեսել: Այդ պայմանը սա է թէ՝ անբարոյականութեան մէջ խլնողները կատարելապէս գիտակից ըլլալու են իրենց ընդունած վիճակին, որ երբեք ճնշում կամ սոսկումի հետեւանք ըլլալու չէ:

Եւ սակայն խիստ չատ են այս անհրաժեշտ պայմանին հակառակող պարագաները:

Ընդհանրապէս մանկամարդ աղջիկներ են, մեծ մասով անչափահաս, որոնք ապաստիի, խանութի աշխատաւորի և նմանօրինակ դիրքեր ստանալու յոյսերով խաբուելով հեռաւոր տեղեր կը տարուին, հանրատուներու մէջ փակուելու համար: Ուրիշներ, թէեւ չափահաս, կը չլացուին տեսակ տեսակ խոստումներով. դէպ ի անբարոյականութիւնը կ'ուղղուին իրենց անգիտակից քայլերը. բռնութեամբ այդ կեանքին մէջ կը նետուին գրեթէ:

Բոլոր այս պարագաներուն դէմ ձեռք առնուելիք միջոցները պիտի քննուին ահա Բարիզի համաժողովին մէջ: Միջազգային կարգադրութիւն մը պիտի ըլլայ՝ հաւանականաբար՝ աղջիկներու չահագործումին դէմ, որովհետեւ այս գաղիր գործին ձեռնամուխ եղողները՝ պատիժէ խուսափելու համար, չատ անգամ օտար երկիրներ կը փոխադրուին իրենց ճիրաններուն մէջ ինկող խեղճերը:

***

Այս խնդիրը չեմ կարծեր որ բոլորովին ուշադրութեան անարժան ըլլայ մեզի համար, մանաւանդ Պոլսոյ կեանքին մէջ:

Աղջիկներու անգիտակից անբարոյականացումը դժբախտաբար գոյութիւն ունի մեր միջավայրին մէջ ալ:

Թէ կարծուածին չափ նեղ չեն ատոր սահմանները, երկու ձեռնհաս աղջիկներ կրնան հաւաստել ձեզ. Փոխանորդարանի դիւանատունը եւ Դատաստանական Խորհուրդը:

Որո՞նք են, ըսէք կ'աղաչեմ, մեր միջոցները, այս անբարոյացումը արգիլելու համար:

Ոչինչ գրեթէ: Քահանաները երբեք պատրարքարանի ուշադրութիւնը կը հրաւիրեն իրենց ծուխերէն այս տեսակ կորուստի մասնուողներուն վրայ, ու երբ եկեղեցական իշխանութիւնը վերահասու կ'ըլլայ խեղճ աղջկան մը անկումին, բան մը կ'ընէ արդեօք զայն ազատելու համար:

Ճանալի իրողութիւն մըն է որ Պատրիարքարանի կազմակերպութեան մէջ վիճակագրութեան ամէնէն յարմարող ճիւղը, որ Փախանորդարանն է, երբեք վիճակագրութիւն չունի: Վիճակագրութիւն մը, եթէ գոյութիւն ունենար, յարմարագոյն պատասխանը պիտի ըլլար այս հարցումներուս:

Անշուշտ կառավարական ընդհանուր դատախազները, ինչպէս նաև գատաւորները իրենց պարտաւորութիւնը կը կատարեն, երբ այս տեսակ պարագաներու ծանօթանան: Սակայն եկեղեցական իշխանութեան պարտքը չէ՞ աչք կանգնել իյնող աղջիկներուն, փնտռել զանոնք, հետեւիլ անոնց փրկութեանը գործին:

Հոգածութեան ու պաշտպանութեան գործ մը կայ մանաւանդ, որ ուղղակի կերպով համայնքին կը վերաբերի: Որքան գնահատած ենք այս պարագը: Եւ՞ղ է որ փորձանաւոր աղջիկ մը՝ անգամ մը իր անարդ վիճակէն ազատելէն ետքը՝ դիւրութիւններ գտած ըլլայ հանգիստ ու պատեւաւոր աշխատութեամբ մը իր ապրուստը ճարելու համար:

Վիճակ մը կայ մանաւանդ, զոր չեմ կրնար լռութեամբ անցնիլ այս խնդիրը ուսումնասիրած ատենս:

Բոլոր այն ծառայութիւններուն մէջ զորս Ս. Փրկչեան Ազգ. Հիւանդանոցէն կը սպասենք իբր մեր մեծագոյն բարեգործական հաստատութիւնը, փորձանաւորներու իբր զգաստարան ծառայելու պարտքն ալ կայ:

Ու մոռնալու չէ թէ զգաստարանի կատարելապէս անյատ տեղ մը չկայ այդ հաստատութեան մէջ. փորձանաւորները որոնց մէջ չզըզոցողներ ալ կրնան գտնուիլ, կը զետեղուին կանոնց բաժնին մէջ, հիւանդներու, խելացնորներու, տանկներու ու ծերերու քովը: Պէտք է աչքի առջեւ բերել այս մտատուրութեանց անեւելի հետեւանքները: Հիւանդութեան հետ ջերմբերութիւնները որ կրնան արթընցնել: Պէտքալի բացատրութիւնները որ կրնան տրուիլ:

Բարոյականացո՛ւմ թէ անբարոյականացում.—Հարցումը բոլորովին անտեղի չէ:

Ծուղիչ խնդիր մը մէջտեղ նետած ըլլալու համար չէ որ կը գրեմ այս տողերը, եւ պարզապէս մեր միջոցներուն անբաւականութիւնը արձանագրելու նպատակ չունիմ պակասները մատնանշելով զրած ատենս:

Ընկերային կարեւոր հարց մը կայ՝ որով երբեք զբաղած չենք. ուշադրութիւն կը հրաւիրեմ անոր վրայ, որպէս զի մեր կրցածը դանէ ընենք, իբր խղճի պարտք մը, ինչպէս նաեւ իբր ապահովութիւն մը բարոյական անկումի պարագաներէն մէկուն դէմ:

Սահմանափակ միջոցներ ունենալը միջոցէ ու կարողութենէ բոլորովին զուրկ գտնուիլ չի նշանակեր: Մեր եկեղեցական ու թաղային մատակարարութեան մէջ գործունէութեան բաւական միջոցներ կան՝ անկումները, ինչպէս նաեւ անչափահասներու չահագործումը արգիլելու համար:

Բարեգործութեան ծրքան լայն ասպարէզ մը կայ մանաւանդ մասնաւորներու համար, եթէ ուզէին իրենց ժամանակին մէկ մասը այս եղկելիներուն փրկութեանը նուիրել:

Ինչ լայն գործունէութիւն մը պիտի ունենար, օրինակի համար, Ինամակալութիւնը մը, եթէ բարոյական անկումի վտանգի մէջ գտնուողներուն պաշտպանութիւնը ու ինկողներու փրկութեան գործը ստանձնէր:

Սակայն աւելի բարեացակամութիւն պէտք պիտի ըլլար այս գործին մէջ; մեծ բարեգործութիւններ պիտի կատարուէին անկասկած, բաղդատաբար չնչին գումարներ ծախսելով:

Սակայն որպէս զի բոլոր այս բանները ըլլային, որպէս զի օգնութեան ձեռք մը կարկառուէր իյնալու վրայ եղողներուն ու ինկողներուն, պէտք էր որ բարեգործութեան պարտքը ըմբռնուէր իր լայն առումովը. պէտք էր մանաւանդ որ հոգեւորականութիւնը նիւթականը միայն չփնտռէր, իր գործերուն իբր չարժառիթ:

Դժբախտաբար չատ հեռացած ենք բարոյական պարտաճանաչութեան այս լայն ըմբռնումէն:

Անտարբերութեան, ինչպէս նաեւ օրը օրին ապրելու արտայայտութիւն մը կայ մեր բոլոր այս խնդիրներու վերաբերումին մէջ:

Ընկերային ու բարոյական կեանքի պարտաւորութիւնները պէտք է գնահատել տալ, որպէս զի այս փափաքները իրագործուին:

Անոր աչխատողները քիչ են. պատճառը սա է թերեւս որ բարոյական պարտաճանաչութիւնը խստապահանջ է, ոչ միայն անձին այլ նաեւ ուրիշներուն համար, որոնց գործունէութիւնը մօտէն կը քննէ:

ՍԻՐԱՑԻ

ՌՈՒՍԱՆՈՂՈՒՀԻՆԵՐԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

ԽՕՍՔ ՄԸ ԻՐԵՆՑ ՆԵԱՆԴԻՆ

2500 Ռուսանողուհի.— Մէկ սեղեակի մէջ 8 հոգի.— Այրի ռուսանողներ.— Նկուղներու մէջ սերտողութիւն.— Հոռհանոցը՝ նճշաբան.— Հիւանդանոցի փղբանքները.—Օրերով աճօթ:

Վերջին 5-10 տարիներու միջոցին նոր երեւոյթ մը աչքի կը զարնէ Ռուսկիներուն մէջ.— Ուսումնամարաւ կիներու ահագին հոսանք մը մասնաւորապէս Մոսկուա կը դիմէ, մասնագիտական ուսում առնելու համար: Ռուսիոյ մէջ համալսարանները փակուած ըլլալով կիներուն առջեւ ամենք Մոսկուա կը խուժեն, հոն մանկաբարձական, մանկավարժական և ուրիշ դասախօսութիւններու հետեւելու համար:

Մոսկուայի մէջ գտնուող այդ ուսանողուհիներուն թիւը կը հասնի 2500ի, որոնք չգաւար ընտանիքի զաւակներ ըլլալով, թշուառ պայմաններու մէջ կ'ապրին: Թէեւ ուսանողուհիներուն օգնելու համար բարեգործական ընկերութիւն մը կայ, որ նիւթական նպաստներ կուտայ, ճաշ կը հայթայթէ ևն., բայց անոր միջոցները այնչափ սահմանափակ են չգաւար ուսանողուհիներու թիւին բաղդատմամբ որ, նպաստի գործը բան մը չարժեր գրեթէ: Նպաստամատոյց ընկերութիւնը կ'ըսէ ինչ որ կրնայ. ամսական 2է մինչեւ 5 րուբլի նպաստ կուտայ, յատուկ չէնք մը կը պահէ ուր 120 ուսանող-մանկավարժուհիներ կ'ապրին, ունի վերջապէս երեք սեղանատուն, ուր ամէն օր ժամն գնով կը ճաշեն 500ի չափ ուսանողուհիներ և ճամբու ծախք կուտայ ուսանողուհիներուն, իրենց չրջանը աւարտելէ վերջը իրենց տեղերը դառնալու համար: Մոսկուայի մէջ կան նաեւ ուրիշ ժամն ճաչարաններ, ուր երկու տեսակ կերակուր համար 15, 10 և նոյն իսկ 8 կոպեկ կ'առնեն. բայց ուսանողուհիներու չգաւորութիւնը երբեմն այն աստիճանի կը հասնի որ մինչեւ անգամ այդ չնչին գումարն անգամ չեն կրնար վճարել: Այս կացութիւնը աւելի կը ծանրանայ, երբ նկատի առնենք թէ այդ չգաւոր ուսանողուհիներուն մէջ կարեւոր թիւ մը կը կազմեն մանկամարդ այրիներ՝ իրենց զաւակներով:

Աչունը սկսածին պէս, Ռուսիոյ ամէն ծայրերէն, մինչեւ Կովկասեան Սիպերիայէն, Ուրալեան Մոսկուա կը թափին ուսման անելով աւելցուն կամ ապագային համար չենք չնորհք ապրուստի միջոց մը գտնելու յոյսով օրօրուած աղջիկներ և կիներ, որոնց չատերը ուղղակի գիմնազիաներէ կուգան: Ատոնց մէկ կը նշմարուին ամէն դասակարգի ձեռներ, հոգեւորականներու, արհեստաւորներու և չատ քիչ՝ վաճառականներու զաւակներ: Ատոնք կերպով մը ճամբու ծախք ճարելէ վերջը, ինքզինքին Մոսկուա նետած են, առանց դրամի, առանց տաք հագուստի, իրենց յոյսը դնելով բախտաւոր պատահականութեան, իրենց ուժերուն և բարեգործական ընկերութիւններու օգնութեան վրայ:

Այս մանկամարդ աղջիկներէն կամ կիներէն 200ի չափը կը պատսպարուին «Լեապինկա» անուն տունը, ուր առանձին սենեակներ կան: Մէկ պզտիկ սենեակի մէջ 3 հոգի կը տեղաւորուին, և անկարելի է չարժիլ: Աւելի գէշ վիճակ մը ունի Լեապինկայի ոթեւորդ բաժինը, ուր նեղ և երկայն սենեակի մը մէջ կը տեղաւորուին 8 հոգի: Սենեակը ունի մէկ պատուհան, որուն առջեւ դրուած է սեղանը. այս սեղանին վրայ միայն երեք հոգի կրնան աչխատիլ. իսկ մնացորդը ճարահատ միջոցքը կը քաչուին և հոն կը պատրաստեն իրենց դասերը, ճրագի լոյսով և ցուրտէն դողալով:

Այս անտանելի պայմաններուն մէջ կ'ապրին և կ'աչխատին ամուռացած կիներ և զաւկի տէր այրիներ, որոնք մեծ մասամբ մանկաբարձական դասընթացքներու կը հետեւին: Ատոնց ամուսինները ոռ և է ձախորդութեան պատճառաւ իրենց ապրուստը ճարելու կարողութիւն չունենալով, այդ նորատի կիներուն համար մանկաբարձուհիի ևն. վկայական մը ստանալը լաւ միջոց մըն է իրենց զաւակները պահելու համար:

Իսկ ուսանողուհիները կ'ապրին մասնաւոր սենեակներու մէջ, խանաւ պատերու, ցուրտ անկիւններու, կէս-մութ ներքնատուներու և նոյն իսկ բոլորովին մութ նկուղներու մէջ, որոնք պատուհան չունին և ցորեկն ալ ճրագով կը լուսաւորուին: Այս կարգի բնակարաններու վարձքն է 5, 6 և մինչեւ 8 րուբլի, որով ուսանողուհին իր ունեցած դրամին 2/3 մասը բնակարանի համար կը ծախսէ:

Չափէն աւելի օրաչրջած պատմութիւններ ունին այս ուսանողուհիները:

Բնակարան վարձելու միջոց չունեցող ուսանողուհի մը կ'ապրէր իր սմուռնացած ընկերուհիին քով, որ նոյնպէս ուսանողուհի էր և որուն սուռսինը կը ծառայէր Մոսկուայի չրջակայ գործարաններէն մէկուն մէջ, եւ չաբաթ մը անգամ մը տուն կուգար: Վերջինս ծայր խեղճ ուսանողուհին հարկադրուած էր խոհանոց քաչուիլ և հոն յատակին վրայ պառկիլ: Ուրիշ ուսանողուհի մը 30 րուբլի կ'առնէր տունէն և տասը կը պահէր նաեւ իր երկու ընկերուհիները: Երրորդ մը հիւանդանոցին մէջ աւելցած փշրանքներով կը կշտանար: Երեք զաւակ ունեցող այրի ուսանողուհի մը Մոսկուայի ծայրը սենեակ մը վարձած էր ամսական 3 րուբլի վարձքով, եւ ամէն օր դասախօսութիւններ լսելու համար ոտքով երկար ճամբայ մը կը կարէր ծակոպկէն կօշիկներով, ձմեռուան սաստիկ ցուրտին. այնպէս որ վերջ ի վերջոյ հիւանդացաւ և երբ բարեգործական ընկերութեան կողմէ մարդ գնաց զինքը հիւանդանոց փոխադրելու համար, տեսնուեցաւ որ սենեակը ձիւնով լեցուած է: Վերջապէս ուսանողուհիներէն մէկը սենեակի մը անկիւնը վարձած էր, և այդ պայմաններուն մէջ աւարտեց ուսումը:

Այս մանկամարդ աղջիկներն ու կիներն են որ, եռանդ մը եւ կենսական ուժ մը կը զգան իրենց մէջ՝ դիմադրելու այս դժուարին պայմաններուն՝ ձգտելով դէպի գիտութիւն: Կը պատահի չատ անգամ որ անոնք կը կորսուին կեանքի պայքարին մէջ. իրենց ուսումը աւարտելէ վերջը, զոհ կ'երթան թողքատին, դեռ կեանքի սեմին վրայ,

«Լեապինկա»յի մէջ ապրող ուսանողուհիներուն կեանքը աւելի թշուառ է: Ատանք առտնին պարագաներ որոնք ընդհանրապէս անօթի կ'անցընեն իրենց օրերը, մինչեւ որ նպաստ ստանալու համար իրենց ներկայացուցած խնդիրը ընդունուի: Ատոնց ամէն օրուան կերակուրն է.— տաքցուտ թէյ, կէս օրին՝ գաւաթ մը սուրճ առանց կաթի և մէկ կոպէկի հաց, իսկ իրիկունը նորէն թէյ: Բարեգործական ընկերութիւնը չաբաթուն կը մրժէ ձրի ճաշ հայթայթել, միջոցներու անբաւականութեան պատճառով:

Իսկ հայ ուսանողուհիներուն վիճակը բաղդատաբար գոհացուցիչ է, նախ անոր համար որ ատոնց թիւը քիչ է, եւ երկրորդ՝ որովհետեւ Մոսկուայի հայ կիներու բարեգործական մարմինը կ'օգնէ իրենց, իր սեփական միջոցներէն դուրս մասնաւոր նուիրատուութիւններ հաւաքելով:

Դ. Գ. Ղ.

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

ԳՐԱԿԱՆ-ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ-ԴԻՏԱԿԱՆ

Ի գլուխ մեր Քրոնիկին, որուն խոստացինք— և հետեւաբար ընտրուած նիւթերուն— քիչ մը աւելի ընդարձակութիւն մասնաւոր ուշադրութիւն կ'ընծայեն անշուշտ ընթերցողները, կ'արժէ խօսիլ այն մեծ Մատքին վրայ, որուն կոթաւոր ղեզաց չաբթուս Գերմանիա եւ անոր հետ ամբողջ գիտական աչխարհը:

Մօմսէնի վրայ է խնդիրը, բայց ասոր կեանքը չգիտի պատմութիւն, ինչ որ եղաւ արդէն «Մուրհանդակ»ի մէջ: Իր գիտնական գործունէութիւնն է կարեւորը, որուն նկատմամբ Ֆրանսացի ականդեմական մը Պ. Կասթեն Պուասիէ՝ չատ փայլուն վկայութիւն մը կուտայ, հակառակ գերման գիտնականին Ֆրանսասէր մը չըլլալուն:

Ֆրանսացի ակադեմականը կ'ըսէ թէ Մոմսէնի «Հռոմայեցւոց Պատմութիւնը» ամէնէն առաջ ընդհանուր ուշադրութիւն գրաւեց և մեծ յաջողութիւն գտաւ: Գերմանի կուռ գիտութիւնը երբեք այսպիսի գործ մը ունեցած չէր: Այդ Պատմութիւնը արժանիքը ունէր կենդանի գործ մը ըլլալու, հակառակ այն խոր հմտութեան որով գրուած էր անիկա: Իր նկարագրութեանց իւրաքանչիւր մանրամասնութիւնը, յայտնուած իւրաքանչիւր կարծիքը, իւրաքանչիւր նկատագրի ուսումնասիրութիւնը հիմնուած էին ապացոյցներու վրայ. միայն թէ այդ ապացոյցները հին հեղինակներէ մէկ քերուած չէին. այլ հայթայթուած էին լեզուագանութենէ որուն խորունկ հմտութիւնը ունէր Մոմսէն, քաղաքական անտեսութենէ որով միչտ չահագործուած էր, և մանաւանդ արձանագրութիւններէ որոնց ուսումնասիրութեան մէջ վարպետ մըն էր:

Բայց Պ. Պուասիէ աւելի՛ նչանաւոր գործ մը կը նկատէ Մոմսէնի «Հռոմէական հանրային Իրաւունքը» անուն երկը, որուն մէջ զօրեղ ու յստակ կերպով ուսումնասիրուած է Հռոմի օրինական կազմակերպութիւնը, և խոստունկ հմտութիւնով մը ցուցուած է թէ ատոր մէջ ամէնէն աւելի նչանակելին քաղաքական ոգին չէ, ինչ որ կ'ըսուէր ցարդ, այլ իրաւագիտական ոգին: Մոմսէն իրաւագէտ մըն էր ամէն բանէ առաջ, և Հռոմէական օրէնսդրութեան խորունկ ծանօթութիւնն էր որ միջոցը հայթայթեց իրեն՝ լուծելու Հռոմէական պատմութեան ամէնէն փափուկ խընդիրները:

Ինչ որ անտարակուսելի կը թուի ականջ Ֆրանսացի ակադեմականին, տարիկ ալ սա է որ Մոմսէնի անունը կցուած պիտի մնայ «Լատինական արձանագրութեանց մեծ հաւաքածոյ»ին, և այդ գործն է որ —իր բուն անունովը՝ Corpus inscriptionum latinarum —անմահ պիտի մնայ իբր հռչակաւոր գիտնականի փառք: Մոմսէն էր որ յղացաւ ատոր գաղափարը, ինք էր որ հայթայթեց միակ միջոցը որով կրնար յաջողապէս գլուխ ելլել անիկա: Նոյն իսկ իր ամէնէն հաւատարիմ աչխատակիցները յոյս չունէին որ աւարտի այդ հսկայ գործը: Հոս խօսքը նոյնինքն Պ. Կ. Պուասիէին տանք.— «Մօմսէնը առաջին անգամ Հռոմի մէջ տեսայ 1862ին, գումարման մը միջոցին ուր կը գտնուէինք Հէնցէն, Իօսի, եւ ուրիշ մէկ քանիներ, որոնք խոստացած էին աչխատիլ անոր հետ: Corpusին առաջին թերթերը ստացեր էին, և Մոմսէն խանգատուածութեամբ կը ցուցնէր զանոնք: Բայց Հէնցէն մելամազձոտ չեչտով մը կ'ըսէր անոր. «Ահա սկզբնաւորութիւնը, բայց մեզմէ ո՞վ պիտի տեսնէ անոր

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԷՐ ՀԱՆԴԷՍ | 102

ՆԱԽՕ ԿԱ ՆԱՒՍԻ

ԳԱՂԹ. ԲԱՆԱՍԷՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԻ

ԱՄՍՕՐԵԱ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

8.

Ա Ի Ս Ո

Ա. Ա. Ա.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ

ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ 6 մլն. ոսկի 1903

Զեկույց • % (3% Français) 98.15
Բրյուսել (Tab. Turcas) 382.
Ամստերդամ (R. Nouv. Unif.) 88.32
Գրամավոր (Lots Turcs) 139.
Պարսկաստան (Banque Ott.) 593.
Փոխանակում (Transwal) 98.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ս. ՊՈՂՈՍՅԱՆ Ե. Վ. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՊՈՂՈՍՅԱՆ Ե. Վ. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Ս. ՊՈՂՈՍՅԱՆ Ե. Վ. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Ս. ՊՈՂՈՍՅԱՆ Ե. Վ. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՔՐԵԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Ս. ՊՈՂՈՍՅԱՆ Ե. Վ. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Ս. ՊՈՂՈՍՅԱՆ Ե. Վ. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱ

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՕՆԿՐՈՒԱԶ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ

ՀԻՄՆԵԱԼ 1857ԻՆ ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿՈՎ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ Ի ՊՈՒՏԱԲԵԾԴ

ԿԵԱՆՔԻ ԻՄԻՄԴ

ԱՊԱՀՈՎԱԳԻՆ ՎՃԱՐՈՒԱԾ 332,000,000 ՖՐ.

ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՒՄԱՐ 114,000,000 ՖՐ.

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵԱԼ ԳՈՒՄԱՐ 461,035,390 ՖՐ.

Սոյն ընկերութեան պայմանները Թուրքիոյ մէջ գործող միւս ընկերութեանց պայմաններէն ամենէն նպաստաւորներն են։ Ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ խիստ օգտակար պայմաններով եւ անմրցելի դրութեամբ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻՆ ի դէպ մահու եւ կենաց, ճանապարհորդութեան մասնակցութեամբ եւ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐԵԱԼ տոկոսի ապահովով, որպէս նաեւ աղջկանց դրամագլխի ու մանչ տղայոց դրամագլխի կազմութեան եւ ցմահ դրամի եւ այլ տարեթոշակները կ'արժէ ուրեմն այլուր ապահովագրուելէ առաջ անգամ մը ընկերութեանս պայմանները աչքէ անցընել։ Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել ընկերութեանս գրասենեակները,

ՊՕԼԻՍ, ՊԱՐՆԱԹԱՆ ՆՈՒՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՄԱՐ **Ա. ԳԱՐԱՊԵԹԵԱՆ**

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ 1903 ՅՈՒԼԻՍ 31Ի

ՊԱՀԱՆՋԻ	Օսմ. ոսկի
Արժեթուղթեր չդասնաւած	5,500,000·—
Դրամարկղ Պոլսոյ մէջ	1,589,303·77
Դրամարկղ գաւառներու մէջ	1,030·84643
Ագղ. ֆրանս. և Գերմ. արժէթ.	1,427,891·74
Ուրիշ արժեթուղթեր	2·544,684·09
Ջամասան մնացորդներ	2,169,518 62
Ընթ. պարտ. ընթացք. հաշիւ	2,075 997,18
Ընթացիկ հաշիւներ	4,257,624·—
Ապրանքի ևն. փոխարէն	3,942,468·76
Անշարժ կալուածք	280,159·93
Զանազանք	46,254·88
Օսմ. ոսկի	24,869,557·40

ՊԱՐՏՔ	Օսմ. ոսկի
Դրամագլուխ	11,000,000—
Պահպանումներ	1,223,390·—
Վճարելի մնացորդներ	1 286.235.70
Պահեստի արտաքոյ գրամ	1,276 136·77
Ընթացիկ հաշիւներ	8,619·41658
Վճարելի շահաբաժին	226,89703
Պահեստի գրամ	847867 88
Զանազանք	380·88344
Օսմ. ոսկի	24 86055·40

Այս ցուցակը վաւերական է

գեղեցիկ Տ. Ցնօրէն Ընդ. Հաշու. Ընդ. Տնօրէն

Ա. ՆԻԱՄ Օ. ՊՐԱՆ Կ. ՕՊՈՒԱՆՕ

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

ՕՍՄ. ՓՈՓՈԽԵԱԼ ՊԱՐՏԱՒԻՑ ՄԻԱՑՈՒՄ

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹԵՐՈՒ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒՄ

Օսմ. փոխոխել պարտաւոց արժեթուղթերու փոխանակումը միացեալ առժամեայ արժեթուղթերու հետ, տեղի պիտի ունենայ կէրակի ու տօն օրերէ եւ ուրբաթէ զատ ամէն օր ժամ 10էն 3 (Ր. Ե.) Դալաթիա, Օսմ. Պանքային արժեթուղթերու ճիւղին մէջ, ուր ներկայացողներուն տրամադրուելիք տակ պիտի դրուին, պարարօններ փոխանակուելիք արժեթուղթերու թիւերուն արձանագրութեանը համար. նաեւ վիճակացոյցներ։ Պանքային պաշտօնեաները պիտի կատարեն պարարտի պատրաստութիւնը եւն., եթէ ներկայացողը կարող չըլլայ։ Պարտրոները եւն. պէտք է տարբերութիւն ներկայացողին կողմէ, նշանակուելով անուն հասցէ ու ներկայացման թուականը։ Պարտրոները կրկին օրինակ պիտի պատրաստուին եւ ամենայն ճշդութեամբ։ Անընդհատելի կամ ուրուած թիւեր պարունակող պարտրոները պիտի մերժուին։ Որովհետեւ դրամագլուխին ոչ-փոխանակելի մէկ ստորագաձանումին համար կատարական արժեթուղթի պիտի չարուի, արժեթուղթին աւերը նոյն վիճակացոյցին վրայ պիտի եղանակէ թէ կ'ուզէ կուպրակին տեղ դրամ տանուլ, թէ զայն դրամով ամբողջացնել, առժամեայ արժեթուղթի մը տանուլու համար։ Այդ կերպով վճարուած կամ ամբողջացած արժեթուղթի կատարակներուն գինը պիտի տանմանուի արժեթուղթերուն յանձնուած օրը։ Վճարումը պիտի կատարուի՝ առժամեայ արժեթուղթերը յանձնուելու պահուն։ Հին արժեթուղթերը երբ թուականը Պարտրոներով եւ վիճակացոյցի հետ յանձնուին, Պանքան անուանական ընկալագիր մը պիտի տայ զոր ներկայացնողը պարտաւոր է օրինաւոր կերպով ստորագրելով վերադարձնել՝ տանալուս միացեալ Պարտքի առժամեայ արժեթուղթերը, եւ եթէ հարկ ըլլայ, արժեթուղթերուն կատարակներուն փոխարէն՝ առժամեայ արժեթուղթերը կամ մէկ մէկ միացեալ արժեթուղթ պիտի ներկայացնեն եւ կամ հինգ արժեթուղթը մէկէն։ Ասոնք յառաջիկային առանց ծանօթի պիտի փոխանակուին նոյն ձեւով վերջնական արժեթուղթերու հետ։ Ընկալագիրը ցոյց պիտի տայ այն պայմանաժամը, որու միջոցին Պանքան ճշդման գործողութիւնը պիտի կատարէ։ Այդ պայմանաժամը կարելի եղածին չափ կարճ պիտի ըլայ։

20—15

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԱՐԺԵԹՈՒՂԵՐԸ

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՈՒԻՑ

Ա Զ Դ

1903 սեպտ. 1/14ին Օսմ. կայս. կառավարութեան և Օսմ. Հանր. Պարտուց Վարչական Խորհուրդին միջեւ գոյացած համաձայնութեան վրայ, որ վաւերացած է 1321 ձէյազիէլ ախիր 18 (28 Օգոստ. /10 սեպտ. 1903) թուականէ կը կայս. Իրատէով, եւ ի գործադրութիւն 1299 մուհարրէմ 28ի (8/20 դեկտ. 1881) կայս. հրովարտակի յաւելուածին ժ. յօդուածին, Բուամլիի երկաթուղեաց արժեթուղթերու տէրերը կը հրաւիրուին նոյն թուղթերու թիւ. 12էն 45 կարօնները (մէջն ըլլալով այդ երկու թիւերն ալ) թերթը՝ որ նոյն արժեթուղթին կցուած է, յանձնելէ Հանր. Պարտուց Վարչութեան, որ պիտի պահէ այդ կարօնի թերթերը մինչեւ բոլոր արժեթուղթերու ամորձկական վճարումը։

Երկաթուղեաց արժեթուղթերը նոյ. 10էն մինչեւ 1904 մայիս 10 (Ն. Տ.) պիտի յանձնուին հետեւեալ հասցառուեթիւններուն՝ առուգուտլու, բութօնները կարտելու եւ այդ գործողութիւններու կատարումը հաստատող դրոյմը փակցուելու համար։

Կ. Պոլսոյ մէջ՝ Օսմ. կայս. Պանքային։

Ամմէերտամի մէջ՝ Ամմէերտամի պանքային եւ Պանք որ Բառի է տէ Բէյի Պաին։

Պրիւսէլի մէջ՝ Պրիւսէլի պանքային եւ Պանք որ Բառի է տէ Բէյի Պաին։

Անվէրսի մէջ՝ Անվէրսի Կեդրոնական պանքային։

Պերլինի մէջ՝ Տոյչէ Պանքին և Ս. Պլայխրէօտէրի։

Ֆրանքֆորդի մէջ (Մայնի վրայ)՝ Պէֆֆման եղբայրներուն և Տոյչէ պանքին։

Լոնտոնի մէջ՝ Օսմ. կայս. Պանքային եւ Օտար արժեւէրներու Հարկադրին (Council of foreign Bondholders)։

Բարիզի մէջ՝ Օսմ. կայս. Պանքային, Բօնդուան Նաիֆնայ տ'Էքքօնտին, Բէէտի Էնթիւսդրիէլ է Բօմֆրսիալին, Առեւտուրի եւ Ճարտարագործութեան բարգաւաճման ընդհանուր ընկերակցութեան (Société générale pour le développement du commerce et de l'industrie), Բէէտի Լիօնէին, Պանք որ Բառի է տէ Բէյի Պաին, եւ Առեւտուրի եւ Ճարտարագործութեան Ընդհանական Պանքային։

Հռոմի մէջ՝ Իտալիոյ Պանքային և Իտալական Առեւտրական Պանքային։

Վիեննայի մէջ՝ Աւստրիոյ Առեւտուրի և Ճարտարագործութեան վարկի Կ. Ա. առանձնայնորհեալ ընկերութեան, Աւստրիոյ կալուածական վարկի Կ. Ա. առանձնայնորհեալ ընդհ. ընկերութեան, և Անդրեասարիական պանքային։

1904 մայիս 10էն սկսեալ քաւբոնի թերթը կարտելու, և դրոյմ փակցուելու գործողութիւնը Կ. Պոլսոյ մէջ միայն պիտի կատարուի առանց ծանօթի, եթէ ասկէ վերջը նոր ազդարարութիւն մը չըլլայ։

Վերը նշանակուած գրասենեակներէ կողմէ՝ իւրաքանչիւրին գանուած երկրին մէջ չըլլաբերութեան հանուած և նոյն երկրին դրոյմաթուղթերը կրող երկաթուղիի արժեթուղթերը միայն պիտի ընդունուին։ Թուղթերը յանձնողին ստացագիր մը պիտի տրուի որ ուրիշին չի փոխանցուիր, և որուն մէջ նշանակուած պիտի ըլլայ դրոյմուած արժեթուղթերու ետ առնուելու թուականը։

Արժեւաւէրներն կը ծանուցուի թէ թուղթերուն ետ առնելու առեն՝ իւրաքանչիւր դրոյմուած երկաթուղիի թուղթի համար երկու Ֆրանք (2 ֆր.) նուէր մը պիտի տրուի իրենց։ Կը ծանուցուի նաեւ թէ վերոնշեալ հաստատութիւններուն մէջ այս գործողութեան համար պէտք եղած տպագրեալ թուղթերը պիտի կրնան հայթայթուիլ։

Կ. Պոլիս, 12/25 հոկտ. 1903

15—6

ՀԱՄԻՏԻՅԷ ՖԷՍԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Համիտիյէ ֆէսի գործարանը օր ըստ օրէ լաւագոյն ֆէսեր պատրաստելու համար, առիթ չունք չխնայելով, յարգոյ յաճախորդաց կողմանէ մեծ ընդունելութիւն գտած է։ Մինչեւ որ այսօր նախորդին քառապատիկը ֆէս ծախուիլ սկսած է։ Այս գործարանին արտադրած ֆէսերը, խիտ նուրբ, ճայկաւոր և գիմացկուն ըլլալով, գոյներնին չեն փոխեր, եւ երբ թրջուին, ինքզինքին չորնալով, առանց ձեւերը փոխելու իրենց նախկին վիճակը կը առնան։ Մեր ֆէսերուն ամէնէն ժամանը 4½ ղ. է անոնք որ հատ մը գնեն, 4-5 ամիս առանց կաղապարի տալու կրնան գործածել։ Բնական է որ 6, 7½, 9 եւ 14½ ղ. վճարելով, մեր գիմացկուն և չատ աւելի նուրբ ֆէսերէն կրնան գնել։

Մի քանի չարաչահներ, օտար ֆէսերը մեր «Համիտիյէ ֆէս»երուն նմանցնելով, ծախած գինիններս կրկնապատիկ գիներով կը վաճառեն։ Նոյնպէս ոմանք ալ մեր 4½ ղ.ներ գնելով, մէջի կերպասը կը փոխեն եւ ասով 4 ու կէս արժող ֆէսը 9-10 ղ.ի կը ծախեն։ յարգոյ յաճախորդները առանցքի զգուշացնելու համար, մասնաւոր մարքա մը չինել տուած ենք, որոնք 1 օգոստ. 1903է սկսեալ դրոշմած են մեր ֆէսերուն ներքին մասին մէջ։ կէսը կապին եւ միւս կէսն ալ կերպասին վրայ փակցուած են չկրցուելու ատիճան։ կը յանձնարարենք այս մարքային ուշադրութիւն ընել։

Մեր ֆէսերու վաճառատան կեդրոնատեղին է Պահճեկարդա, Թրամվայի ճանապհ, թիւ 21. եւ Շահզատէ պաղի թիւ 20

Անոնք որ թէ Կ. Պոլիս եւ թէ գաւառները մեր արտադրութիւններն ծախել կ'ուզեն, Թող հաճին դիմել Դարբեր օղլու խան թիւ 52-53-54 վաճառականութեամբ զբաղող Նազարէթ եւ Մհրհան Մուրատեան եղբարց, որոնք պատրաստ են ամէն կերպ դիւրութիւն ընծայել։ Մեր հասցէին եկած նամակներուն անմիջապէս պատասխանները և գործարանին ֆէսերուն վաճառման գաթալօկը ձրիապէս կը ղրկուի։

Բուրդ եւ ուրիշ նիւթեղէններու սըզութիւնը պատճառաւ 1 օգոստ. 1903էն սկսեալ ֆէսերուն ամէն մէկ տեսակին վրայ 20 փարա յաւելում եղած է։

ԻՋՄԻՐՑԻՆԵՐՈՒՆ

ՏՈՔԹ. Ս. ԹԷՐԶԵԱՆ

Շատ տարիներ յաջողութեամբ բժշկութիւն ըրած և մեծ փորձառութիւն ստացած ըլլալով այս անգամ Իզմիր հաստատուած է։ Կը բնակի Հայոց թաղին մէջ, մեծ փողոց թիւ 43 տունը։ Ինամքով կը դարմանէ ամէն տեսակ հիւանդութիւններ եւ կը կատարէ վիրաբուժական ու մանկաբարձական գործողութիւններ։ Ամէն օր ձրիապէս կը դարմանէ աղքատները, ինչպէս նաև ուրբաթ կէս օրէ վերջ դիմող բոլոր հիւանդները։

20—2



ԲԱՐԻԱՑԻ ՃՇՄԱՐԻՏ **Ս.Ի.Ա.** (ՄՈՆՈՄԱՏՆ)

ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՆ ՏԻՐԸ 9 ՀԱՍ ՊԱՏՈՒԱՒՆՇԱՆԻ, ՉԱՆԱՉԱՆ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԻՍՆԵՐԻ 35 ՄԵՏ ՄԲՅԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ԱՐԺԱՆԱՅԱՆ Է

կեդրոնէն չխաբուելու համար, իւրաքանչիւր շիշ կը կրէ քիմիագէտ Պ. Սրկրօսի վկայականը, կնիքն ու տառագրութիւնը։ Արդ, կը յանձնարարուի չխրուած վրայ գտնուած պանդրոլներուն ուշադրութիւն ընել։

=o=

Կ. Պոլսոյ և ամբողջ Թուրքիոյ մէջ կեդրոնատեղին է Ղալաթիա, Ղալաթա Խան թիւ 9։ Ներկայացուցիչ՝ ՍԻԼԻԱՆՈՍ ԱՍԼԱՆԻ

ՀԱԳՈՒՍՏԻ ՄԵՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Դ. ԵՐՄԷՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլիս, Սուլթան Հաւմամ, Թոփալեան խան

Թոփալեան խանի յիշեալ մեծ վաճառատունը որ հանդերձեղինաց վաճառատուներուն էն հինը և էն նշանաւորն եղած է, ընաւ իր անունը և տեղը փոխած չէ, և իր տէրը, Դ. Երմէնեան վաճառատան գործատուութեանց մէջ ա՛լ աւելի կանոնաւորութիւն մտցուցած է։

Կը ծանուցուի յաճախորդներուն թէ Թոփալեան խանի չորքականները զանազան անուններով և վերջերս բացուած հանդերձեղինաց վաճառատուները Դ. Երմէնեան և Ընկ. վաճառատուներուն ցած ո և է արաքերութիւն և կապակցութիւն չունին։ Հետեւաբար յաճախորդները կը տրաւիրուին դիմել Թոփալեան խանի վաճառատունը։

ՀԵՋԱՐԲԵԻՈՐ ՏԵՐԻՆԵՐ

Ա՛ս նոր գիւտի Օրուան հետ հաճմատելով խիստ քիչ կարևորութիւն մը ունին։ Խոզապտուկ (սբրաճա) և արեան տկարութիւն և միւս ասոնց քեղուխեան հետևանքները, որոնք մարմնոյ տկարութեան նշաններէն են, այս պիսի ախտանշանները դարմանելու և բժշկող դեղ մը կրնայ գտնուիլ։ Ամենաքաղցրելի բան մը համարուիլ։ Ծխատիպ հիմայ աշխարհիս մէջ կայ դեղ մը բոլոր այն տկարութեանց



Շիշերու վրայ տասը ուշադրութիւն ընել պէտք է։

23

SCOTT'S EMULSION

որ Անգլիական մեծ նշանաւորի մէջ գտնուած փոշիները լուծելուն պէս, նոյն հիւանդութիւնները կը բժշկէ։

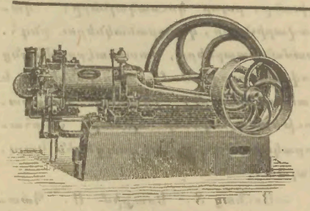
ԸՍՊՕԱԾ ՐՈՂՋԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նաև մոզգային մարմինը շրջապատած բոլոր ախտերը հեռու կը վռնտուին։

ԸՍՊՕԱԾ ՐՈՂՋԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ընդհանուր տկարութիւն ունեցող տղոց կեանքը կը փրկէ։

Բոլոր դեղատուներէն և դեղագործներէն կը ծախուի։



Ժ. Ա. ՍԱՅԳՐՍ

Պոլիս, Սիրքճի, Կիւլպենկեան խան

Միակ կեդրոնատեղին մայրաքաղաքիս և Օսմ. երկիրներու համար անգլիական և չուխտական քարիւղով եւ օդային կազով չարժող մեքենաներու։

Կը հայթայթէ ազօրիքի քարեր, չուգեչարժ երկաթագործական մեքենաներ, գուլպայի և գործի դերձանիներ, չաեաքի, առքումային և բրդէ կերպասներու թէկնեներ, օրական 20—30 գոյգ գուլպայ հիւսող պզտիկ և մեծ մեքենաներ, և ուրիշ ամէն կարգի մեքենաներ և գործիքներ։

Մեր մեքենաները կը գործածուին մայրաքաղաքիս և Օսմ. երկիրներու ամէն կողմերը, և մեր ձեռքը գտնուած վկայականները կ'ապացուցանեն մեր ըսածները։ Դիմողներուն կրնանք ամենայն տեղեկութիւններ տալ և բանով մեքենաներն ալ կը ցուցուին։ Զոր կը տրուին ցուցակ և պատկերներ։ Գետնատներէն յանձնարարութիւններ կ'ընդունուին։ և դիմելու պարագային նմոյշ մը պատասխան կը տրուի, ինչպէս նաև ձրիօրէն ցանկ և տեղեկութիւններ։

52 - 40

ՔԷՕՇԿԼԻԻ ՀԱՄԱՄ

Պայազիտ, Գուլգախտ տանող թաղչան թաչը գառիվայրին վրայ գտնուող «Բէօշկլիս Համամի» ջուրը՝ Գըզդչէշմէին է արդէն։ Բաղնիքի մաքրութեան՝ բաղդատմամբ ուրիշ բաղնիքներու վերջին ծայր ուշադրութիւն կ'ըլլայ, բան մը՝ որ այնքան կարեւոր է առողջապահական տեսակէտէն։ Սպասարկուները էլեկտրական զանգակներով կը կանչուին։ Կազմածները նորոգուած են։ Յարկերուն մէջ՝ առանձին սառիճանի կարգով իր ննջասենեակը երթալէ առաջ անգամ մը տեսնելու գնաց օտարականը, որ կը քնանար բառունգը սեղմած և թեւին մէկը գլուխն վրայ դրած։

—Ա՛խ մարդ, ըսաւ գիւղեանն նայուածք մը ձգելով վրան. իրաւ է որ չատ տարօրինակ մարդոց հանդիպած ենք հոս, բայց կը կարծեմ թէ ասիկա իմ տեսածներուս մէջ ամէնէն տարօրինակն է։

Հազիւ թէ կրէկօրի այս խօսքերը արտասանած էր, և ահա քնացող մարդը ընդհատ վեր ցատկեց քունին մէջէն և անկողնին մէջը նստաւ, զգացած տարտափին աչքերը խոյր խոյր բացած։ Ձակատը ողողուեր էր քրտինքով որ երեսն ի վար կը վազէր։

Կրէկօրի անձը մտածեցաւ, եւ անուս չուխեամբ ըսաւ։

—Ինչ ունիք, բարեկամս, հանդարտեցէ՛ք, հոս վախնալու բան չունիք, ապահով տեղ էք։

Կրէկօրի իր ննջասենեակը երթալէ առաջ անգամ մը տեսնելու գնաց օտարականը, որ կը քնանար բառունգը սեղմած և թեւին մէկը գլուխն վրայ դրած։

—Ա՛խ մարդ, ըսաւ գիւղեանն նայուածք մը ձգելով վրան. իրաւ է որ չատ տարօրինակ մարդոց հանդիպած ենք հոս, բայց կը կարծեմ թէ ասիկա իմ տեսածներուս մէջ ամէնէն տարօրինակն է։

Հազիւ թէ կրէկօրի այս խօսքերը արտասանած էր, և ահա քնացող մարդը ընդհատ վեր ցատկեց քունին մէջէն և անկողնին մէջը նստաւ, զգացած տարտափին աչքերը խոյր խոյր բացած։ Ձակատը ողողուեր էր քրտինքով որ երեսն ի վար կը վազէր։

Կրէկօրի անձը մտածեցաւ, եւ անուս չուխեամբ ըսաւ։

—Ինչ ունիք, բարեկամս, հանդարտեցէ՛ք, հոս վախնալու բան չունիք, ապահով տեղ էք։

կազմած ըլլալով «քէսէ»ն եւ օճառի համար 5 ղ.։ առանց «քէսէ»ի և օճառի՝ 3 ղ.։, եւ «սուֆա»ներու մէջ «չըգմա»յով 2 ղ.։ կ'առնուի իր վերջնական գին։ Ամէն պարագայի մէջ՝ այս բաղնիքը հրամմող յարգոյ յաճախորդները չատ գոհ պիտի մնան։ Ուրբաթ և կիրակի օրերը՝ մինչեւ իրիկուն՝ այր մարդոց համար է, իսկ միւս օրերը՝ առտուան ժամը 4էն ետքը կիներուն համար։ Մինչ ուրիշ բաղնիքներու մէջ կիները իրենց հետ տարած ծածկոցներով տախտակոց վրայ կը նստին, հոս, անոնց հանգստութեան համար պատրաստի ածխեայ չինուած են։

5—3

ՁԱՎՈՒՇ ՕՂԼՈՒԻ ՍԻԿԱՌԻ ԹՈՒՂԹ

ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ

ԹԻՒ 14- ԿԻՍՕՐԻՈՒՆ -14 ԹԻՒ

Այս սիկառի թուղթերը, որոնք խոշոր նշանը կը կրեն, իրենց բնոյր առկունութեան հետևանքը մեծ յաջողութիւն գտած ըլլալով, չատ մը կեղծերը երեան եկած են. կեղծարարները դէմ օրինական միջոցներ ձեռք առնուած են թէև, բայց կը յանձնարարուի յարգոյ յաճախորդներուն ալ, որ մանաւանդ ուշադրութիւն ընծայեն նոյն թուղթերու տեսակին, ինչպէս նաև թիւերուն կէսօրիւկի թիւ. 14, մեր վաճառատան յատուկ վաճառանիշին, որովհետև ծխամաքառներէ ոմանք, առիթ տալ չտեսնելու փափաքով, յաճախորդները կը խաբեն, և մեր ընծրը նէ զուտ թուղթին տեղ վար տեսակ և կեղծ թուղթեր գործ կ'աչխատին։ Ամէն պարագայի մէջ կրկին ու կրկին կը յանձնարարուի մասնաւորապէս ուշադրութիւն ընել յարեխս նշանին, և թիւ. 14 Թէթիւն կէսօրիւկիի պղտատային վրայ մեր վաճառատան վաճառանիշին։

78-20

"ՍՈՒՐՃԱՆԴԱԿ„Ի

ՏՈՒԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

կը տպուին ամեն տեսակ

ՏԱՒԿԵՐԷՆ, ՀԱՅԵՐԷՆ, ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԵԼՆ.

ԴԻՒՐԵՐ, ՏՈՓՐԱԿՆԵՐ, ՄԱՀԱՃԱԴՆԵՐ

ՆԱՄԱԿԻ ԳԼԽԱԿՆԵՐ

եւ

ՋԱՆԱԶԱՆ ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

ԴԻՒՐԱՄԱՏՋԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

ԹԵՐԹՕՆ «ՍՈՒՐՃԱՆԴԱԿ»Ի (16)

Կ. ՊՕՒՔՊՊ

Երէք Բահտահնդիրները

Ա. ՄԱՍ

ՈՍԿԻՒՆ ՀՆԴԿՈՒԿՆ

Գ.

ՀԷՔԼԻ ՓԱՅՈՒՍՏ

Կրած տառապանքները վերյուզելով Հէյլ սարսուռ մը ունեցաւ։

—Աչխարհի ամբողջ հարստութիւնը եթէ տային, չպիտի ուզէի նորէն այդպիսի չարչարանքներու ենթարկուիլ։ Զէք կրնար երեւակայել թէ ինչե՛ր, ինչե՛ր քաշած եմ։

—Սահմանագլխի ամբողջ երկայնութեանը առեւտրական գործով կ'ըզբաղէիք, այնպէս չէ՞։

—Ո՛չ, ըսաւ մարդը գլուխը օրօրելով։ Չինաստանը պտտիլ ուզեցի Զէ-Զուանի եւ Եուննանի ճամբով։ Մաղ մնաց որ թանչքէ մեռնէի այս վերջին նահանգին մայրաքաղաքին մէջ։ Մինչ մահու եւ կենաց մէջ կը տարուբերէի սպասաւորներս լքանեցին զիս, հեռերնին տանելով ամբողջ հարստութիւնս։ Ասկէ վերջը մատորինները իբրև կառավարչի մարդ մը բանտարկեցին զիս։ Հոգածքով մըն էր որ յաջողեցայ փախչիլ եւ մինչեւ հոս գալ, եւ վայրկեաններ եղան որ կարծեցի թէ վերջին ժամս հասած է։

—Արդէն մեծ բարեբախտութիւն մը, հրաչք մըն է մանաւանդ՝ մեռած չըլլալնիդ։ Բայց հիմայ ազատուած էք, այն է խնդիրը. ո՞ր կողմ երթալ կ'ուզէք այժմ։

—Եթէ կարելի է, պիտի փափաքէի Բանկուն երթալ և անկէ նաւ նստիլ դէպի Անգլիա։ Ա՛լ հերիք է որչափ որ մնացի Չինաստան։

Այդ վայրկեանէն սկսեալ օտարականը ա՛լ ընաւ ո եւ է խօսք չըրաւ իր ուղեւորութեան մասին. միամտութեամբ կը պատասխանէր իրեն եղած հարցումներուն, եւ երկու սպաներն ալ մտաբելով թէ իր անցեալ տառապանքներուն վերյուզումը չատ ցաւագին է իրենց հէրին, կը զգուշանային հարցումներ ուղղելէ անոր։

Դիշերը բաւական յառաջանալէ ետքը երբ ճամբորդը իր սենեակը քաշուեցաւ, Կրէկօրի ըսաւ Տէմբսիի.

—Ինչ տարօրինակ մարդ, եթէ հիւղ է որ Բեքինէն մինչեւ հոս քալելով եկած է, ինչպէս կը հաւատայ ինքը, իրաւցնէ չատ տոկուն կազմուած քի մէր է։ Մ'րքան չահագրգռական պիտի ըլլար իր պատմութիւնը՝ եթէ համէր պատմել։

Երկու սպաներու հետաքրքրութիւնը չատ աւելի պիտի գրգռուէր, եթէ ճիշդ այս միջոցին կարենային տեսնել իրենց հէրը։

Ստուգիւ, երբ ճամբորդը առանձին մնաց իր սենեակին մէջ, դուրս հանեց հագուստներուն տակէն մէկքը կապած կաչիէ գօտին, որուն մէջէն անկողնին վրայ թափեց հարիւրի չափ տուտակ և ձափիւզայ քարեր՝ արտասուալոր խոշորութեամբ։ Զանազան խնամով համրեց և անմիջապէս գօտիին մէջ զետեղելով նորէն մէկքը կապեց։

—Վերջապէս ապահով տեղ մը հասայ, ըսաւ. թայց պէտք է ըսել թէ հրաշքով է որ ազատեցայ, իւչպէս կ'ըսէին քիչ մը առաջ դիս հիւրընկալող սպաները։ Այո՛, հրաշքով ազատեցայ այնքան չարչարանքներու միջէն, զորս անգամ մըն ալ չպիտի յանձն առնէի, եթէ նոյն իսկ այս թանկագին քարերու մեծագումար արժէքին կրկնապատիկը առաջարկէին ինծի։

Այս վերյուզումը սարսռազդեցիկ ապտուորութիւն մը ըրաւ վրան։ Գետնի ճամբորդը սրսկապաքը (ճիպիլիք) անկողնին չուրջը դարձուց, եւ պատկերով խորունկ քունով մը քնացաւ։